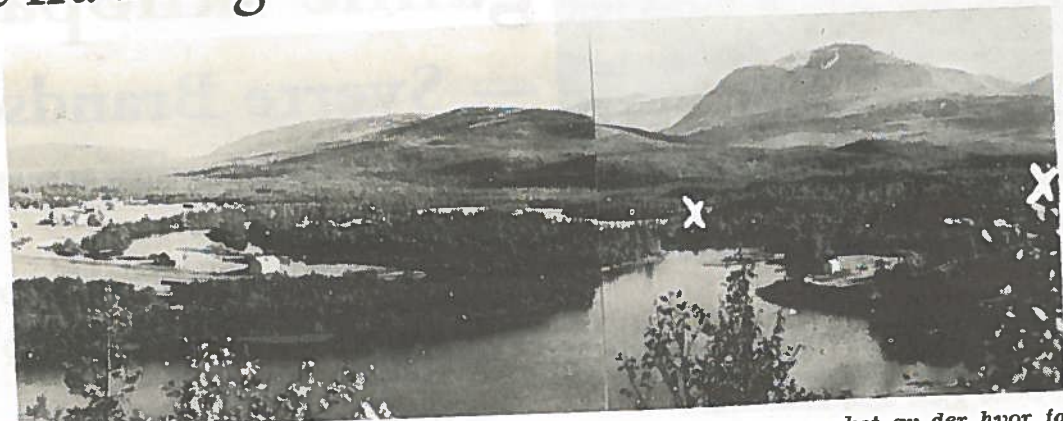

1970.

K.igsminner:

Russiske krigsfanger i Øverbygd - som måtte reise fra Norge i 1945 til sovjetiske fangeleirer

Frå Øverbygd med Fjellfroskelva — mot Ruten. Det var 2 russiske fangeleire i Øverbygd. Den ene lå utenfor Heggelund-Cafeén, og den andre lå på

Berg-nesset. Det er merket av der hvor fangeleirene lå. Og massegravene lå på Bru- og Berg-haugen. Minnesmerket står på Berg-haugen.

Allerede i 1945 visste man at de russiske krigsfangene ville bli sendt til fangeleirer i Russland. Fangene selv gikk og grublet over dette, og de snakket om det. Alle som kom tilbake til Russland, blei sendt direkte til fangeleire i Sibir og bak Ural-fjellene. Sommeren 1945 gikk det fangetransporter med båt fra Nord-Norge til Murmansk. Vel framme i Murmansk, måtte fangene gå i dagevis til fots over draen, fram til jernbanelinjene. Det var ikke om å komme hjem til familiene. Fangeleirene var direkte til sju års slavearbeid. Enkelte av de verste ble satt fri i 1951. Resten ble sittende i midten av femtiårene, da Krutsjov kom til makten og sendte krigsfangene hjem. Dette har fangene selv fortalt meg, da jeg besøkte enkelte av dem i Russland i 1963.

Som ung gutt under krigen var jeg daglig med på å hjelpe de russiske krigsfangene med mat. Ett tusen russere lå fengslet bak piggråden i en fangeleir like ved mitt hjem i Øverbygd. I løpet av det siste krigsåret døde 250 av disse fangene av paratyfus, tuberkulose og underernæring. Fangene var som levende skjeletter. Fillene hang omkring dem. Daglig måtte de ut på hardt arbeid i skog og mark, selv når det var 30—40 kuldegrader.

I all hemmelighet var jeg med og samlet inn mat som vi smuglet inn i leiren. Flere av fangene klippet hull i piggråden, og i ly av natten fikk vi smuglet dem over til Sverige. De ble utrustet med mat og klær, og flukten var oftest dramatisk, tyskerne lå på sine poster oppe ved grensen. Men det gikk alltid bra. Enkelte led også under flukten, og de pådro seg forfrysninger og andre skader — med den følge at de måtte ha månedslange sykehusopphold i Kiruna og traktene omkring. De kom iallfall fram og blei i Sverige helt til 1945. Da skulle også disse sendes tilbake til Russland.

Noen av mine bekjente nektet å reise. De visste

at dersom de kom tilbake, ville de på nytt komme i fangenskap. Derfor søkte de om politisk asyl i Sverige. Mange bor fortsatt der, og vi holder kontakten med gjensidige besøk.

Etter 1945 og i årene fram til 1952 skreiv jeg en rekke brev og kort til mine nærmeste bekjente blant fangene som var reist tilbake til Russland. Adressene hadde de gitt meg før de dro. Seinere fikk jeg vite at de hadde mottatt alle mine brev mens de var i fangenskap. De kunne ikke svare på mine brev. Det var forbudt. Etterat de kom hjem fra leirene i 1952, fikk jeg mange svarbrev og innbydelser til Russland. De ønsket å gjengjelde noe av det jeg hadde gjort for dem under fangeoppholdet i Målselv.

Flere år gikk før jeg dristet meg å søke om visum og oppholdstillatelse. Først i 1963 tok jeg mot til meg og dro avgårde til det ukjente. Ingen hjemme visste hvor jeg reiste.

På flyplassen i Moskva blei det et rørende gjensyn. I fem uker oppholdt jeg meg der borte. Turen gikk blant annet til Moskva, til Volgograd med båt nedover «Volga, gjenom Donslusene og til «den grønne by» Rostov, til Svartehavet og Kaukasus, Jalta, Kiew og Leningrad.

Det blei en stor tur og en stor opplevelse. Jeg fikk mange rørende beretninger om det tyske fangenskapet i Norge, som varte i 4 år, og om det tragiske oppholdet i slaveleirene i Sibir som varte i 7—8 år. De fleste av dem hadde mén av det lange fangenskapet. Jeg fikk vite at mange var døde av sult og at «overløperne» var blitt skutt.

I Moskva møtte jeg forfatteren Michael Iskrin som hadde skrevet en liten bok som heter «Dager i Norge». Denne boka gav han meg. Jeg leser ikke russisk, og den er ennå ikke oversatt.

Fremdeles har jeg forbindelse med noen av krigs-

nesten side ned 27

Alex. Pusjnov som flyktet over til Sverige i 1943. Han bor fremdeles i Sverige. Hans familie lever i busk velgæendi i Russland.

pa Bjørklund.

Bjørklund i sin velvakt.

Odd Simonsen Bjørklund født 10-6 1920

har 2 års sløydkurs og 1 år på statens husindustriskole i Bergen. Jeg fikk ikke anledning til å gå

Odd Bjørklund og sønnen Simon

flere skoler, men måtte være hjemme på gården og hjelpe foreldrene med jordbruket. Som oftest var det å reise ut om vinteren på forskjellige jobber. Jeg var i Kirkenes og Vardø på gjenoppbygningsarbeide i 1947 og 1948. I 1949 reiste jeg til Hudiksvall i Sverige, og der arbeidet jeg i 2 år. Bare i feriene reiser jeg nordover og ser meg om hvor jeg har tråknet, lekt og arbeidet. Ellers var jeg ansatt i Bn. II på Maukstadmoen fra 1954 til 1965. På grunn av innskrenkninger, måtte jeg finne annet arbeide og måtte da reise hjemmefra i 1965. Jeg kom til Evalet på Lørenskog og var der i 2 år til 1967 og ble da ansatt på Christiania Spigerverk i Oslo som snekker.

Magna Sverresvolds 90 årsdag.

